

Вікторія Охріменко,
студентка 2 курсу юридичного факультету
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

Кримінально-правова характеристика злочинів проти трудових прав громадян*

Безпосереднім об'єктом цих злочинів є конституційні права працівників у сфері трудових відносин. Зміст права на працю фактично ст. Статтею 43 Конституції України встановлено, що «кожний має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується.» [1] Як внаслідок порушення права на працю виявляється неприпустимим, а найбільш небезпечні порушення цих прав тягнуть кримінальну відповідальність.

Перешкоджання законній діяльності професійних спілок, політичних партій, громадських організацій (ст. 170). Об'єктом злочину є право громадян на свободу об'єднання у професійні спілки, політичні партії, громадські організації.

Систему злочинів проти трудових правовідносин (родовий об'єкт) утворюють склади злочинів, передбачені в диспозиції ст. 172 КК, яку слід розглядати як загальну норму і спеціальні склади злочинів, передбачені в диспозиціях ст.ст. 174, 175 (в частині безпідставної невиплати заробітної плати), 271–273 КК. У межах спільного родового об'єкта цих злочинів слід визначати їх безпосередні об'єкти – правовідносини, що виникають у процесі дотримання норм законодавства про працю; страйкові правовідносини, трудові правовідносини в частині оплати праці та трудові правовідносини в частині охорони праці.

Важливим чинником цих кримінально-правових норм слід визнати точне та однозначне розуміння ознак потерпілого. Неправильне вирішення цього питання є не лише прогалиною кримінально-правового регулювання, а більш масштабним недоліком, у результаті якого поза межами кримінально правової охорони залишається широке коло осіб. Потерпілими в аналізованих складах злочинів слід визнати найманих працівників, працівників, подібних до найманих, особливо тих, які виконують особливі функції (депутати, прокурорські працівники, працівники міліції, воєнізованої охорони, військовослужбовці). Що стосується потерпілих від безпідставної невиплати заробітної плати, то ними слід уважати не лише працюючих осіб, а і тих, які мають законне право отримувати заробітну плату: опікуни, піклувальники, спадкоємці, уповноважені особи. Що стосується суб'єктного складу цих злочинів, аналізуючи, можу дати висновок, що суб'єктами є фізичні особи-роботодавці, керівники банківських установ, які здійснюють

* Наукова керівниця – доцентка кафедри адміністративного та фінансового права Світлана Ковальова

оплату праці за договорами із керівниками підприємств, установ, організацій за допомогою пластикових карток, а суб'єктом у складі злочину, що полягає у безпідставній невиплаті заробітної плати слід уважати бухгалтерів (головних бухгалтерів) як співвиконавців у злочинах із спеціальним суб'єктом.

У деяких випадках грубе порушення законодавства про працю дістає вияв у порушенні вимог законодавства про безпеку виробництва. Такі діяння винних можуть містити склади к.пр., передбачених ст. ст. 271– 275 КК, і додаткової кваліфікації за ст. 172 КК не потребують. Відповідно до ч. 1 ст. 172 КК обов'язковою суб'єктивною ознакою незаконного звільнення працівника з роботи є особисті мотиви (помста, особиста неприязнь, заздрість, корисливі спонукання, ревнощі тощо). Водночас інше грубе порушення законодавства про працю не передбачає наявності певного мотиву. У літературі у зв'язку з цим звертається увага на недосконалість ч. 1 ст. 172 КК, в якій фактично дублюються форми об'єктивної сторони: незаконне звільнення працівника з роботи з особистих мотивів охоплюється першою формою, тоді як аналогічне діяння, вчинене з інших мотивів, може підпадати під ознаки другої форми. Якщо особу було звільнено з роботи через помилку (наприклад, загублено документи про переважне право на залишення на роботі), винна особа за наявності підстав може нести відповідальність за службову недбалість (ст. 367 КК). Порушення законодавства про працю, вчинене з мотивів расової, національної, релігійної неприязні, за наявності підстав може кваліфікуватись за ст. 161 КК. [2, ст. 512].

Кримінально-правовий зміст понять трудового права, які вживаються для конструювання диспозицій кримінально-правових норм, дало підстави для висновків, що: термін «заробітна плата» слід тлумачити більш розширено як оплату праці і включати в неї не лише заробітну плату, яка виплачується регулярно, а й інші її структурні елементи, які можуть мати і регулярний, і одноразовий характер. [3, ст.16].

Важливе місце під час кримінологічної характеристики злочинів проти трудових прав займає вирішення питання латентності цього виду злочинів. Латентність злочинів проти трудових прав – це прихована або незареєстрована частина злочинів, які було вчинено. Цей показник утворює різницю між вчиненими та зареєстрованими злочинами.

Так, за механізмом утворення виокремлюють три складові частини латентної злочинності: – злочини, про які не було повідомлено ; – злочини було вчинено, але потерпілий, свідки, посадові особи не повідомили про це правоохоронні органи; – злочини, які не увійшли до звітності – це злочини, про які було повідомлено правоохоронні органи, але їх не було зареєстровано й не проведено досудове слідство; – невстановлені злочини – ті злочини, про які було заявлено, зареєстровано, проводилося слідство,

але через халатність або недостатню професійну підготовку чи в силу інших причин не було встановлено склад злочину.

Отже, порушення трудових прав громадян, в свою чергу, ставить під загрозу діяльність підприємств, установ, організацій та призводить до того, що кваліфіковані кадри шукають інше місце роботи, навіть не за спеціальністю. Це, в свою чергу, відбивається на конкурентоздатності підприємств, установ та організацій як на внутрішньому ринку так і за кордоном, що призводить до зменшення відрахувань грошових коштів до бюджету України.

Література

1. Конституція України – Розділ II, права, свободи та обов'язки людини і громадянина, Стаття 43

URL: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-ii>

2. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. – К.: Ваіте, 2014. – 944 с.

3. Лиськов М.О. Спеціальний суб'єкт невиклати заробітної плати (питання теорії) / М.О. Лиськов // *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юрид. вісник «Повітряне і космічне право»*: зб. наук. праць. – К.: НАУ, 2012. – № 1 (22). – С. 125–129.



Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Юридичний факультет

Кафедра теорії та історії держави і права

Рада аспірантів юридичного факультету

Студентська організація юридичного факультету

Студентський науковий гурток
«Клуб юних теоретиків»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

XVII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

09 травня 2024 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

Матеріали XVII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»

П.78

Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVII Всеукр.
наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 09 травня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К.,
2024. 215 с.

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені
проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**